

CRNI DUD

Kejtin Dejvis

Crni dud

Preveo s engleskog
Dejan Inić

Mono i Manjana
2008.

Naslov originala
Caitlin Davies, *Black Mulberries*
Copyright © 2007 by Caitlin Davies

Izdavač
Mono i Manjana

Za izdavača
Miroslav Josipović
Nenad Atanasković

Urednik
Tatjana Bižić

Prevod
Dejan Inić

Lektura
Bojana Đurić

Adaptacija korice
Ljiljana Pekeč

Tehnički urednik
Goran Skakić

Priprema za štampu
Ljiljana Pekeč

Štampa
Elvod-print, Lazarevac

Tiraž
1.500

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821 . 111 - 31

DEJVIS, Kejtlin
Crni dud / Kejtlin Dejvis ; preveo s engleskog Dejan Inić. - Beograd : Mono i Manjana, 2008
(Lazarevac : Elvod-print). - 352 str.

Prevod dela: Black Mulberries / Caitlin davies. - Tiraž 1.500

ISBN 978-86-7804-157-0

COBISS.SR-ID 151683340

*Posvećeno mami i tati,
za prvi safari na koji su me povel.*

PROLOG

Noć brzo pokriva deltu Okavanga. U šest po podne nebo poprima mlečnu nijansu boje breskve i obrisi palminog lišća naspram neba liče na crne igle za pletenje. Još pola sata i svetlost nestaje, a nebo dobija boju suvog grožđa.

Kada je palo veče, afrička golubica-naricaljka ogłosi se poslednjim tužnim krikom sutona i žute oči joj utonuše u polutamu. Bilo je vreme da vodiči safarija konopcima čvrsto privežu mekoro-kanue za niz drvenih greda pristaništa izgrađenog na vodama reke Khvai, nabujale od skorašnjih kiša.

Postaravši se za mekoro-čamce, ljudi baciše motke od drveta mopani i štapovi tupo zaklepetашe o bokove kanua. Taj zvuk je tako glasno odjeknuo ravnicom da se čuo i u šumovitom delu kampa, gde su spremačice menjale čaršafe i ostavljale ukrasne čokoladice nalik školjkama na jastuke gostiju.

Leapil Mujendi bio je najstariji među vodičima, stoga su drugi puštali da ih predvodi u povratku do kampa. Čizme su mu bile mokre i izgrebane, a pertle oko članaka mnogo puta iskidane i svezane u čvorove. Neko vreme je čistio rečni kanal od papirusa kako bi turisti sledećeg jutra imali neometan pogled na obližnju lagunu. Dok je radio, iz trskom načičkane reke posmatrala su ga dva močvarna bubua; jedan je zazviždao, a drugi zakliktao.

Leapil Mujendi je obuvao čizme kad god bi kročio u vodu jer je verovao da ga štite. Dvanaest godina je radio u kampu Divljina – prvi se zaposlio i najduže je radio kao vodič safarija. Jednog njegovog bivšeg kolegu ubio je nilski konj dok je čistio rečni kanal, a drugog lav iz šipražja. Leapil je, međutim, i dalje bio živ.

Nije progovarao u povratku do kampa, inače nije bio pričljiv. Na pitanja je najradije odgovarao pokretima obrva. To je bio još jedan razlog što je dugo ostao tu – nije učestvovao u logorskom ogovaranju. Za razliku od svog sina prvenca, Elektriciteta, odbijao je da se petlja u politiku ovog mesta.

Leapil je prešao preko nasipa, a čizme su ga štatile od još uvek vrelih drvenih dasaka. Skrenuo je levo i koraci mu postadoše laganiji kad pod

nogama oseti travu. Čuo je kresanje šibice i osetio dah sumpora. Dvojica vodiča delili su cigaretu.

„Sutra će biti mesa“, reče jedan.

Leapil se nakašlja u znak upozorenja. Naravno da će sutra biti mesa – očekuje se Isak Mujendi. Samo ne treba to iznositi na sav glas. Bolje je sačuvati reči za nešto važnije. Leapilu je takođe bilo pomalo neprijatno zato što je Isakov rođak – sin najstarijeg brata Isakovog oca, pokojnog Nkapa Mujendija. Opet, Leapil je znao da mnogi sebe smatraju Isakovim rođacima, stričevima, nećacima i da na svaki način žele da se povežu s tako uspešnim čovekom. Kao poglavica, Isak Mujendi se brinuo o svojim podređenima i starao se o tome da mu rodbina bude dobro zbrinuta.

Vodiči safarija nastaviše i sa desne strane im se ukaza prostor za obedovanje na otvorenom i grupa stabala drveta marula, čije je lišće još uvek bilo zeleno. Leapil je namirisao pečenu piletinu i ruzmarin, a nakon toga i lepljivu čokoladu. Pripremala se večera za turiste koji se vraćaju s večernje vožnje i razgledanja divljači. Vodič koji je nestrpljivo iščekivao meso požalio se da se prethodne večeri, dok je mokrio u žbunju, umalo sapleo o zmiyu.

Vodiči se razdvojiše i pođoše svaki svojim putem kroz vijugave, utabane staze ka zaleđu kampa. Putevi behu peščani, a od okolnog grmlja ograđivale su ih nisko poređane drvene motke. Pesak je čuvalo tragove čitavog dana – stopala žena koje izjutra menjaju posteljinu u turističkim šatorima, krivudav trag šarke koja je prešla put tražeći hlad šipražja oko podneva, tačkaste otiske stopala nosoroge ptice koja se gegala niz put kada je vazduh postao svežiji i velike otiske čizama turista koji su odlazili na večernju vožnju.

Leapil je svratio do šatora sa zalihama hrane da zatraži zdelu prokislog mleka za svog najmlađeg sina koji je od jutra bio bolestan. Žena mu je rekla da će dečak živnuti od ukvarenog mleka. U slučaju da groznica potraje, moraće da potraže pomoć, ali u tom trenu ni Leapil ni njegova supruga nisu želeli da iko sazna da dečak uopšte postoji. Njegova žena je bila na dužnosti. Spremala je sto za večeru. Čuo je prigušeno zveckanje srebrnog escajga iz pravca šatora za obedovanje. Žena iz kuhinje mu je rekla da navrati kasnije jer će tada imati prokislog mleka za njega. Izuo je čizme, pažljivo ih je spustio na travu omekšalu od prskalica raspoređenih po kampu i seo da sačeka.

Tim Lavles je stajao kraj ognjišta, razdvojenih nogu, držeći šake iza leđa. Desna noga mu je počivala na gomili drva i učini mu se da su mu đonovi sandala s otvorom za prste nekako krhki naspram čvrstog komada mopa-

nija. Tim je osećao vrelinu vatre; posmatrao je kako plave dlake na njegovoj nozi sijaju pred titravim plamenom. Vatra se palila svake večeri u sedam i Tim je uvek čekao svoje goste na istom mestu. Taj deo posla mu se najviše dopadao – smiraj dana, kada se sve usporava, kada turisti žele samo da sednu napolje, ispričaju se i nakon večere legnu na spavanje.

Kamp je bio pun, pošto su u isti mah počinjale sezona lova i turistička sezona. Dvomesечna pauza se nedavno završila. Tim je vodio osmoro gostiju na safari vožnju: Nemca i Nemicu, američku porodicu s malom devoјčicom, dvoje Italijana i stariјeg Britanca. Većina posetilaca bila je iz Južne Afrike i Namibije, tako da je večerašnja tura bila neobična. Sve u svemu, Timu su se najviše svideli Nemci jer su, uprkos tome što zahtevaju mnoštvo sadržaja, bili velikodušni s pohvalama i napojnicama. Amerikanci su isključivo želeli da posmatraju krupnu divljač, Italijani su, po svemu sudeći, mislili da se nalaze na modnom snimanju, dok su Britanci poznati po zanovetanju.

„A, tu stel“, ogłosi se Tim videvši da nemački par izlazi pred jedan od šest šatora razapetih pod krošnjama platana, smokvi i šiblja sa bobicama. Par krenu preko travnjaka, prema vatri, a Tim je i s najveće razdalјine primetio da su se istuširali i presvukli. Lica su im sijala u polutami, a prevoji na sveže ispeglanoј odeći behu im oštri poput bodeža.

Tim se takođe presvukao u večernje odelo – plavu košulju i kaki bermude s kaišem od krokodilske kože s kog su visili lederman britva i vo-ki-toki. Obrijao se i namazao je kosu gelom tako da se cakli kao mokra ptica-sekretarica. Spustio je stopalo sa gomile drva i načinio uvežban pokret pružanja leve ruke u znak dobrodošlice.

Na licima Nemaca očitavalo se iščekivanje. Tim je znao da ih interesuje leopard koji se graciozno izležavao na granama akacije sat vremena ranije. Bio je veoma ponosan što ga je lično uočio i radiom obavestio dva druga kampa u okolini. Skrenuo je pažnju troјici vodiča koji su, kao i Tim, obilazili isti kraj u vozilima za safari. Timu je godio duh brblјivosti i nadmetanja u odnosu s Kreјgom, upravnikom odmarališta na Poglavičinom ostrvu, a otkriće ovog leoparda bio je poen u njegovu korist. Bio je kraj sezone kiša, kada divljač nije ni prisutna ni uočljiva koliko u mesecima suše. Tim je znao da se radilo isključivo o sreći.

Dohvatio je drvenu stolicu na rasklapanje s naslonom od zelenog platna, onakvu kakvu bi možda holivudski režiseri koristili na snimanju. Nemica je pogledala supruga kao da čeka dopuštenje i, tek nakon što je klimnuo, uze stolicu i sede. Dok se naslanjala na stolicu, gomila slepih

miševa izlete ispod trščane strehe bara preko puta vatre. Slepí miševi su se lepršavo kovitlali jedan oko drugog nestajući u noći.

„Prava Afrika“, uzdahnu Nemać Klaus i posegnu za stolicom za sebe.

„Da, da“, Tim živahno zaklima glavom i protrlja ruke nad vatrom. To je ono što su gosti plaćali, zbog čega su i dolazili i što im je ovo mesto i pružalo. Kamp Divljina spadao je među najstarije i najuspešnije kampove koji su u poslednjih dvadeset godina nikli na kracima, rećnim ostrvcima i vodenim tokovima delte Okavanga.

Tim izvuće još jednu stolicu, pošto je pristizao i amerićki par, bez ćerke.

„Ona spava“, progovori majka, živćana, bleća žena. „Jel' u redu što je ostala sama u svom šatoru?“

„Naravno“, odgovori Tim. Nasmešio se i nabori oko njegovih oćiju zaraćeni godinama ųmirkanja u afrićko sunce postadoše još dublji. Saćekao je da Amerikanka sedne, pa spusti ruku na naslon njene stolice u ųelji da napravi zaštitnićki gest.

Stigla je i kelnerica s posluųavnikom i ponudila ih pivom i ohlaćenim vinom boje badema, koje je tog jutra stiglo firminim avionom iz Juųne Afrike.

„Prošle sedmice bili smo u Etoši“, reće Klaus zavalivši se u stolicu. „Kao da smo pošli na safari kroz zooloćki vrt!“

Tim ispusti umoran, potvrćan uzdah. „U Namibiji je trenutno velika navaća. Na putu su da postanu beskorisni i neupotrebljivi koliko i Zimbabve.“ Zastao je i zasmejao se. „Ako traųite divljać, naći ćete je ovde. Nismo uzalud poznati kao prestonica grabljivaca u Africi.“ Tim podiće ruku s Amerikankine stolice i zamahnu rukama kroz većernji vazduh. „Pogledajte samo kakva nepatvorena priroda. Govorim o skoro tri i po hiljade kvadratnih kilometara moćvare. U rezervatu za divljać Moremi ne postoje ograde. Nema ćuvara...“

„A turizam je jako vaųan za vašu zemlju?“, upita Klaus.

Tim se nasmešio. Nije poricao da je ovo njegova zemlja. „Turizam za Bocvanu znaći deset hiljada radnih mesta. A pleme je svojevoljno stvorilo Moremi.“

„Prava Afrika“, ponovi Klaus. „Samo još nismo videli nijednog krokoćdila“, dodade pomalo mrzovoljno. Dohvatio je prilićno izlizan vodić i listao dok nije stigao do liste ųivotinja, pa poće da ćita naglas.

„Lav, da. Slon, da. Nilski konj, da.“

„Crna antilopa“, dodade njegova supругa.

„Crna antilopa, da. Krokodil, ne.“

„Ne“, glatko se sloųio Tim. „Ali biće ga sutra.“

„A jesu li brojni?“, upita Klausova žena. Zarumenevši se od vina, postala je opuštenija i ornija za razgovor.

„U ovim krajevima? U nekoliko navrata viđani su čudovišni primerci nilskih krokodila, duži od četiri metra. Čak i u Maunu, gde ste prispeli, ima ih napretek. Baš prošle nedelje jedan čovek je u svojoj bašti ustrelio krokodila od tri metra.“

„Ustrelio?“, upita Klaus.

„Da. Pojeo mu je psa.“

„To je prilično grubo.“

„Apsolutno“, reče Tim. „Čitava poenta je u tome da je Afrika divlja. Baš zato i ugovor koji ste potpisali ne podrazumeva obeštećenje. Samo se šalim“, kaza Amerikanki koja se usplahirala. „Da je smrt psa dovoljan povod da ubijamo divljač, šta bi nam ostalo?“

„Šta bismo imali da vidimo“, dodade Klaus.

„Šta biste imali da vidite“, složio se Tim. „Eto zašto“, nastavio je nešto glasnije kako bi okupljeni oko vatre pogledali u njega, „eto zašto ovo mesto mnogi nazivaju poslednjim tragom starinske Afrike.“

Razgovor je utihnuo i gosti u miru razgledaše okolinu: travnjak koji vodi do rečnog nasipa, snopove tamnog papirusa po obodu vode, razgranato palmino lišće na travnatoj poljani s one strane reke i mesečev opiljak ustoličen na crnom nebu. No, tišina nije potrajala jer se ubrzo začula terevenka zvuka, kliktaja, zvižduka, guguta i žamora ptica, slepih miševa i žaba koje se dovikuju kroz mrak.

„Koje je najbliže selo?“, upita Klausova žena spuštajući čašu.

„Selo?“, začudi se Tim. „Nalazimo se u divljini!“

„Nema naseljenika?“, upita Klaus.

„Nema ih“, potvrdi Tim. Izgovorio je to prilično sigurno jer su ljudi iz odmarališta pažljivo sprovodili goste u velikom krugu oko sela Khvai, izokola, tako da ne primete da postoji naselje. „Ovo je jedna od poslednjih istinski divljih oblasti u Africi. Zar vam ne pruža osećaj da sve što vidite pripada samo vama?“

„O!“, uzdahnu Nemica. „Nadali smo se da ćemo videti neki plemenski ples.“

„Moja žena je veliki poklonik kulturološkog turizma“, reče Klaus.

„Zaista?“, učtivo odvrati Tim. „Jeste li posetili našu suvenirnicu? Imamo izobilje umetnina, korpi, kožnih proizvoda...“

„Lokalne proizvodnje?“, upita Klausova supruga.

„Naravno“, odgovori Tim.

Gosti su posmatrali radnika kako polako korača niz stazu ka ognjištu i na svakih nekoliko metara pali sveće u obešenim zdelama s vodom. Odjednom iz daljine, iz mraka, vazduh razreza drhtav smeh i prodoran jauk. Vau-vau-ui! Vau-vau-ui!

„Hijena“, reče Klaus.

Tim klimnu glavom.

„Opak lešinar, rekao bih“, nastavi Klaus.

„Da, da“, pažljivo odgovori Tim trudeći se da ne protivreči gostu. „Premda, naravno, i same love.“

„Svakako.“

„Neverovatne čeljusti“, zamislio se Tim pogledavši Nemicu koja kao da se smejujila. „Da samo vidite kako njima drobe kosti.“

„Masai“, dodade Klaus poučnim tonom, „puštaju da hijene uklone njihove mrtve.“

Tim se uljudno nasmeši. „Prošle godine smo imali priliku da posmatramo kako dvadeset hijena proždire zebru od dvesta kilograma i njeno ždrebe za manje od pola sata. Same su ubile obe životinje.“ Pitao se treba li da im objasni tradicionalne pozdrave hijena odnosno uzajamno lizanje genitalija članova čopora. Odlučio je da to preskoči, pa dohvati pivo i otpi samo gutljaj. Sutra dolazi Isak Mujendi i ne bi mu valjalo da bude mamuran. Kad god bi Isak dolazio, u kampu bi zavladao napetost. Tim je bio znatno raspoloženiji za pregovore s Lenijem Krausom. Govorili su isti jezik, a Leni ga je, uzgred, i zaposlio, a ne Isak.

„A kakav je plan za sutra?“, upita Klaus.

„Da računam na to da ste raspoloženi za obilazak divljači u svitanje?“

„A hoćete li biti naoružani?“, upita Klausova supruga.

„Hoću“, odgovori Tim. Nije osećao da je nužno objašnjavati kako zapravo nema dozvolu za oružje. Oružje je u nacionalnom parku ionako bilo zabranjeno. Obožavao je da s puškom u ruci predvodi turiste u svitanje. Nije im otkrivao da nije napunjena.

Do osam časova uveče svih dvanaest gostiju udobno se smestilo za trpezom. Veliki drveni sto isklesan od drveta mukve prekrivao je beli stolnjak. U šatoru je bilo prijatno. Platno je na jednom kraju bilo raskriljeno i kroz otvor se pružao pogled ka nasipu i reci, obasjanoj desetinama titravih svetiljki. Služavke su u kuhinji čistile sto, rasklanjale velike bele keramičke tanjire i ostatke pile-tine s ruzmarinom, fileta od nojevog mesa sa biberom i govედine u skrami od majmunskih žlezda. Kretale su se tiho – crne patike su im jedva čujno tapkale o peščani pod, a svetlost dvaju svećnjaka sa stola bacala je razigrane senke na

dugačke karirane kecelje koje su nosile. Žene su držale pogled uprt u zemlju i samo bi ga povremeno podigle do Tima ili njegove pomoćnice Džuli, Australijanke iz Melburna sa sjajnim crvenim nosom i šnalom u obliku leptira.

Tim je ustao i spremao se da naspe još jednu čašu vina Amerikanki kada se začuo prvi krik.

„Šta je ovo?“, zadrhta Amerikanka.

„Hijena“, reče Klaus.

Tim se namršti. Na tren mu se učinilo da je čuo pavijane. Pavijani su odskora postali napast i umeli su da protrče kroz kamp pljačkajući šator sa zalihama hrane i prevrćući kante sa smećem. Amerikanka ga je posmatrala u iščekivanju. Nasmešio se i zaustio da je uteši kada ljudi oko stola začuše još jedan krik. Tim žurno spusti bocu, i to previše žurno pošto se prevrnula i crveno vino poče da natapa uštirkani stolnjak nestajući u tkanini kao voda u pustinji.

„Zvuči kao dete!“, reče Klaus, a Amerikanka ustade i uspaničeno se okrenu ka upravniku kampa. No, Tim je napustio trepezariju i pojurio preko kamene staze koja vodi do toaleta. Put je odatle skretao pored šatora sa zalihama, prolazio kraj letnjikovca sa stolicama i stočićima ispletenim od pruća i nadalje se račvao. Jedan put je vodio do turističkih šatora, a drugi je vijugao ka zapadu, do mesta na kom prebivaju zaposleni. Sve staze su se ponovo sastajale na ulazu u kamp, gde je stajala velika daska olovnog drveta s ugraviranim znakom, oslonjena na izbledele ostatke lobanje nilskog konja.

Tim stiže do šatora sa zalihama, a Leapil istupi iz senki i pođe za njim. Njegova bosa stopala nečujno su gazila po pesku.

„Šta, jebem mu...“, opsova Tim u mrak. Potom je razlučio dva različita zvuka – vrisak deteta i podrugljivo skičanje hijene.

Potrča i Leapil i dvojica muškaraca u trku uvideše da se vriska pojačava. Ubrzo se čuo čitav čopor hijena, bezbroj dugih urlika, svaki viši od prethodnog, obuzetih histerijom. Resko su odjekivali kroz noć poput pijanog kreveljenja. Odjednom su zamukli i smenilo ih je potmulo kikotanje i cviljenje.

Leapil je prvi stigao do šatora. On je ugledao hijenu koja istrčava, on je smesta prepoznao prljavobelu kožu s tamnosmeđim pečatima. Primetio je položaj ušiju zveri i rep izvijen iznad leđa, kao i nakostrešene dlake boje karamele na vratu.

Tim nespretno dograbi voki-toki s pojasa. „Krejj“, prozbori, uzbuđeno i utešno u isti mah, „imamo smrtni slučaj, prijem.“

PRVA KNJIGA

Kendi

PRVO POGLAVLJE

Sedim na podu preko puta moje babe. Pod je hladan i drži me u mestu. Moja baba sedi na dvosedu raširenih nogu pošto sjajna crna tkanina novog biciklističkog šortsa počinje da joj smeta. Moja majka joj je juče dala šorts jer nije uspela da pronađe dovoljno veliki donji veš za babu, koja je jako razočarana što u prodavnicama više nema pumparica. Nema ih ni u našoj velikoj prodavnici – u ponudi su samo svilenkaste najlon gaćice u svim bojama duge. Moja baba želi da nosi nešto ispod odeće zato što strepi da će joj, ako vetar dune, neko pogledati ispod haljine, iako ovde nikada nema vetra.

„E, kako je vruće“, ona kaže.

Prikrivam osmeh pošto i dalje posmatram babin biciklistički šorts, u kome joj noge izgledaju kao u nekog insekta.

„Kendi, dete moje, zar nije vruće?“

„Jok“, pokorno odgovaram. „Prevruće je.“

„*Batho ba modimo*“, izjavljuje dok maše dlanom da rashladi lice. Meškolji se na dvosedu i uzdiše kao da se ovde nikad ne dešava ništa dobro. Protežem noge na podu i primećujem kako mi je koža suva jer sam još uvek u spavaćici i nisam se kupala niti mazala kremom. Kad bih mogla, provodila bih svaki dan ovakva, u kući, u spavaćici na kojoj ostaje miris mog tela nakon spavanja.

„Ovo nisu pantalone, je li tako?“, pita moja baba štipkajući biciklistički šorts drhtavim prstima.

„Ne, *mma*, to nisu pantalone.“

Moja baba klima glavom i zračak sunca koji je došao spolja odbija se od velikih četvrtastih stakala njenih naočara tako da joj ne vidim oči, već samo odsjaj. Moja baba ne voli žene koje nose pantalone i smatra da je čelnik bio u pravu kada je jutros isterao belu ženu sa sastanka Kgotle jer je nosila pantalone. Bela žena, reporterka novina, izjavila je da nikada u životu nije čula za takvo pravilo. Niko se, međutim, nije sažalio na nju, jer su ljudi znali da čelnik jednostavno poštuje običaje i to je potvrdila i moja baba. Uprkos tome što poznamo tu ženu, jer to je bila Petra Kraus. Kosa